

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ**

©Куруч А. В.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора

Куруч Анна Володимирівна: ORCID 0000-001-8310-6836; Anutakuruch@ukr.net; аспірант кафедри педагогіки та інтелектуальної власності Українська інженерно-педагогічна академія, вул. Університетська 16, м. Харків, 61003, Україна.

Розглянуто технологію формування політичної компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах, обґрунтовано необхідність формування політичної компетентності в сучасних офіцерів як складової їх професійної підготовки. Проаналізовано особливості реформування військової освіти в Україні. Розглянуто різні підходи щодо технології навчання та виховання. Розглянуто структуру педагогічних технологій, а також сутність етапів технології формування політичної компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах. Досліджено етапи технології формування політичної компетентності в майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах. Схарактеризовано етапи технології формування політичної компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах: підготовчий, мотиваційно-цільовий, змістовий, процесуально-діяльнісний, контрольний-оцінний, кожен із наведених етапів має свою мету, завдання і методи реалізації. Обґрунтовано необхідність упровадження технології формування політичної компетентності майбутніх офіцерів у вищі військові навчальні заклади.

Ключові слова: компетентність, технологія формування політичної компетентності, військовий навчальний заклад.

Куруч А.В. «Теоретическое обоснование технологии формирования политической компетентности будущих офицеров в высших военных учебных заведениях»

Рассмотрена технология формирования политической компетентности будущих офицеров в высших военных учебных заведениях, обоснована необходимость формирования политической компетентности для современных офицеров как часть их профессиональной подготовки. Проанализированы особенности реформирования военного образования в Украине. Рассмотрены различные подходы к технологии обучения и воспитания, а также структура педагогических технологий. Рассмотрены сущность этапов технологии формирования политической компетентности будущих офицеров в высших военных учебных заведениях. Изучены этапы технологии формирования политической компетентности у будущих офицеров в высших военных учебных заведениях. Охарактеризованы этапы технологии формирования политической компетентности будущих офицеров в высших военных учебных заведениях: подготовительный, мотивационно-целевой, содержательный, процессуально-деятельностный, контрольно-оценочный, каждый из приведенных этапов имеет свою цель, задачи и методы реализации. Обоснована необходимость внедрения технологии формирования политической компетентности будущих офицеров в высшие военные учебные заведения.

Ключевые слова: компетентность, технология формирования политической компетентности, военное учебное учреждение.

A. Kuruch "Theoretical substantiation of the technology of developing future officers' political competence at higher military educational institutions".

The article considers a technology of developing political competence of future officers at military institutions of higher learning and proves the necessity of developing professional competence of modern officers as a constituent part of their professional training. Special attention is paid to the analysis of peculiarities of reforming higher military education in Ukraine. The paper also considers different approaches to education and upbringing technologies, as well as the structure of pedagogical technologies. The article focuses on the essence of the stages of the technology of developing political

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

competence of future officers at higher military educational institutions and provides characteristics of the stages of the technology of developing political competence of future officers at higher military educational institutions, which are as follows: preparatory, motivational-purposeful, content-based, process- and activity-based, controlling-evaluative, each of the stages having its own aim, tasks and methods of implementation. The article proves the need to implement the technology of forming political competence of future officers at higher military educational institutions.

Keywords: competence, technology of developing political competence, military educational institution.

Актуальність дослідження і постановка проблеми. Формування політичної компетентності стає головною необхідністю професійної підготовки сучасного офіцера. Згідно з Указом Президента України від 6 червня 2016 року про Стратегічний оборонний бюлетень України, українська армія переходить на військові стандарти НАТО. Згідно з пунктом 5.2. цього документа, відбувається вдосконалення системи військової освіти та підготовки кадрів. Тобто до 2020 року система військової освіти має набути практичного спрямування навчання, впроваджуються в навчальний процес передові методики підготовки збройних сил держав-членів НАТО, саме в цих країнах значна кількість аудиторних годин присвячена гуманітарним дисциплінам. Адже саме вони спроможні сформувати в майбутніх офіцерів такі необхідні сучасній армії професійні уміння навички та особисті якості, як критичний аналіз подій, аналітичне мислення, толерантність тощо.

Слід констатувати факт, що наукові доробки щодо технологічного забезпечення навчального процесу у вищій військовій школі сьогодні суттєво відстають від інших напрямів педагогічної науки. Частково це пов'язано з тим, що вища військова школа має свою специфіку, яка весь час змінюється в умовах гібридної війни, та певними політичними рішеннями, що приймалися в новітній історії України.

Аналіз досліджень та публікацій. За Г.Коджаспіровою та ін., технологія навчання та виховання (педагогічна технологія) – новий (з 50-х років) напрямок у педагогічній науці, який займається конструюванням оптимальних навчальних систем, проектуванням навчальних процесів [12]. Ґрунтовне визначення технології навчання надано С.Бондарем, який вказує, що це – інтегративна модель навчально-виховного процесу з чітко визначеними цілями, діагностикою поточних і кінцевих результатів, розподілом навчально-виховного процесу на окремі компоненти.

Технологія навчання передбачає чітке та неухильне виконання певних навчальних дій в умовах оперативного зворотного зв'язку [7].

О.Дубініна наголошує, що технологічний вплив повинен визначатися педагогічними цілями, обставинами застосування, бути організованим креативно, тому що кількість змінних, що підлягають урахуванню в момент впливу, дуже велике, а їх поєднання, взаємодія, взаємовплив, ще більше. Автор підкреслює, що сучасна педагогічна технологія повинна мати такі якості, що одночасно і методологічними вимогами до технологій і критеріями технологічності, а саме: алгоритмічність, варіативність, відтворюваність, візуалізація, гнучкість, діагностичність, доцільність окремих елементів, ієрархічність, ефективність, єдність змістової та процесуальної частин, керованість, комплексність, концептуальність, логічність, наступність, науковість, наявність зрозумілих процедурних характеристик, оптимальність, послідовність, процесуальність, прогнозованість, розвиваючий характер, системність, структурованість, цілісність [6].

Варто зауважити, що останнім часом оприлюднена низка наукових робіт у яких запропоновані конкретні педагогічні технології для вищої школи, зокрема військової, метою яких є вирішення завдань щодо формування певних компетентностей за результатами навчання.

Так, наприклад, М.Астахова розробила технологію розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти [1]. І.Гавриш обґрунтувала технологію формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності [2]. В.Кулешова запропонувала технологію формування психолого-педагогічної компетентності викладачів технічних дисциплін у системі післядипломної освіти [11]. Т.Калініченко розробила підходи до

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів технічних дисциплін у процесі фахової підготовки [10]. В.Луначек створив технологію підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти [15]. О.Проценко запропонувала технологію формування життєвої компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі професійної підготовки [20]. І.Шумілова розробила технологію формування загальнокультурної компетентності студентів – майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей [25]. І.Чеботарьова запропонувала технологію формування комунікативної компетентності майбутніх керівників закладів освіти в умовах магістратури.

Процес розробки технологій для вищої військової освіти суттєво активізувався після 2014 р. Так, наприклад, О.Лаврут та ін. розробили підходи до формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів під час вивчення дисципліни «Організація військового зв'язку» [14]. О.Міршук запропонував технологію формування педагогічної компетентності у магістрів військово-соціального управління [16]. Д.Окіпняк та ін. обґрунтували етапи професійної готовності саперів до дій у екстремальних ситуаціях в умовах проведення АТО [17]. М.Івасюк та ін. розглянули формування науково-дослідницької компетентності курсантів [9]. Ю.Шабатура підготував рекомендації щодо природничо-математичної підготовки майбутніх офіцерів [24]. М.Голова та ін. досліджували формування управлінської компетентності цієї ж категорії курсантів ВВНЗ [4]. К.Радченко вивчав формування професійної компетентності майбутніх військових юристів у процесі фахової підготовки [21]. Чернишенко О.Є. розробив технологію використання мультимедійних засобів у професійній підготовці майбутніх офіцерів внутрішніх військ [23].

А. Романишин, говорить про те, що професійна діяльність офіцерів багатофункціональна. Вона є складною системою різних взаємопов'язаних видів військової праці. Автор наголошує, що випускники військового навчального закладу повинні вміти аналізувати й оцінювати військово-політичну, морально-психологічну та інформаційну обстановку та управляти військом з урахуванням цих чинників [26].

Постановка завдання: метою цієї роботи є аналіз технології формування політичної компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу.

Сьогодні більшість педагогічних технологій мають усталену структуру, яка, за М.Кларінім, складається з чотирьох етапів:

– постановка цілей і їх максимальне уточнення, формулювання навчальних цілей з орієнтацією на досягнення результатів;

– підготовка навчальних матеріалів і організація всього процесу навчання у відповідності з навчальними цілями;

– оцінка поточних результатів, корекція навчання, направлена на досягнення поставлених цілей;

– заключна оцінка результатів [13].

У більшості педагогічних досліджень, оприлюднених в Україні, останнім часом виділяють підготовчий, когнітивний, діяльнісний та результативний етапи технології [25].

Щодо висвітлення технології формування політичної компетентності майбутніх офіцерів в умовах ВВНЗ слід наголосити, що формування такої компетентності є важливою складовою гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ. Її набуття курсантом суттєво впливає на його загальний світогляд, гідність, патріотизм і врешті-решт на його індивідуальну траєкторію розвитку і становлення як майбутнього офіцера. Реалізація цього вектора розвитку у вищій військовій освіті веде до гуманітаризації змісту освіти, формуванню поглядів курсантів на базі загальнолюдських цінностей.

В умовах реформування сучасної системи освіти, зокрема й військової, коли найвищою цінністю суспільства проголошено людину, саме гуманітарні дисципліни на основі знань з історії, української мови та літератури, риторики, педагогіки, психології, соціології, політології тощо покликані створити оптимальні умови для інтелектуального розвитку й самореалізації особистості, виховання гідного і відповідального громадянина України. К.Панасюк зазначає, що гуманітаризація освіти прямо веде до формування політичної культури курсантів. Це відбувається в синхронному процесі та взаємодії трьох складових: спеціально-

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

професійної, фундаментально-дослідницької та гуманітарної [18].

Гуманітарну освіту взагалі визначають як сукупність знань у галузі соціально-гуманітарних наук і пов'язаних з ними практичних навичок і вмій. З.Плохій пише, що термін «гуманітарний» – такий, що має відношення до свідомості людини й людського суспільства. Метою гуманітарної освіти є духовна культура, в якій людина відтворює себе у своїй людській цінності, в повноті своїх переживань, роздумів, мрій; пізнає суспільство на різних етапах його історії, осмислює феномен культури, смисл свого існування та існування іншої людини, що дає змогу адаптуватися до сучасного суспільства. Необхідність гуманітаризації сучасної освіти породжена змінами в суспільстві, політичній, економічній сферах життя України. Освіта має забезпечити руйнування старих стереотипів мислення, повинна перейти від ідеологічного примусу і загального усереднення, нівелювання особистості до визначення неповторності, самобутності кожної людини, до проголошення її найважливішою цінністю держави, до утвердження пріоритету духовних загальнолюдських цінностей [7]. Навчальні дисципліни, що формують політичну компетентність курсантів ВВНЗ, відносяться саме до групи гуманітарних дисциплін.

У цьому ж контексті слід навести точку зору Н.Тарарак, яка пише, що суто педагогічну діяльність та систему вищої професійної освіти загалом за їх специфікою не можна відокремити від тих зовнішніх політичних, правових, економічних та соціокультурних чинників в країні, адже вони зумовлюють основні державні замовлення та вимоги до майбутніх спеціалістів, визначають напрямок її розвитку [22].

У проекті Концепції військово-патріотичного виховання в системі освіти України прямо проголошується принцип політкультурності, який передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, створення для цього відповідних передумов; формування в дітей та учнівської молоді відкритості, толерантного ставлення до розбіжних від його національних ідей, цінностей, до культури, мистецтва, вірувань інших народів, здатності диференціювати спільне і неоднакове в різних культурах,

спроможності сприймати українську культуру як невід'ємну складову культури загальнолюдської.

Виходячи з наведених вище положень, висвітливо сутність етапів технології формування політичної компетентності в майбутніх офіцерів у ВВНЗ.

Підготовчий етап технології передбачає створення підґрунтя для реалізації технології формування політичної компетентності в майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки. Він передбачає вирішення таких *завдань*:

1. Аналіз нормативно-правової бази навчального процесу у вищій школі з урахуванням специфіки вищої військової школи.

2. Аналіз навчально-методичної документації ВВНЗ, які передбачають використовувати відповідну технологію.

3. Вивчення організації навчального процесу у курсантів ВВНЗ і його матеріально-технічного забезпечення.

4. З'ясування інформаційного забезпечення навчального процесу навчальною літературою і навчально-методичними матеріалами, засобами ІТ-технологій.

5. Оцінка кадрового забезпечення освітнього процесу у бакалаврів в умовах ВВНЗ.

6. Оцінку ціннісних орієнтацій і політичної заангажованості курсантів ВВНЗ.

7. Розробку загальних концептуальних підходів щодо реалізації технології.

8. Підготовка настанов для викладачів і курсантів ВВНЗ щодо реалізації технології.

9. Первинне діагностування стану сформованості політичної компетентності в курсантів ВВНЗ із використанням спеціально розробленого інструментарію.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи педагогічної діагностики, як: спостереження, опитування, анкетування, тестування та ін. Накопичення й аналіз результатів діагностики, наведений нижче, дозволив дійти певних висновків для подальших кроків у процесі розробки технології формування політичної компетентності в майбутніх офіцерів. Достовірність результатів підтверджувалась стандартними процедурами, зокрема результатами експертного оцінювання математико-статистичної обробки даних тощо.

На підготовчому етапі відбувається розроблення технологічної процедури щодо

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

взаємодії викладачів ВВНЗ і курсантів. Вона передбачає:

1. Проведення науково-методичних заходів із викладачами для пояснення їм їхньої ролі в реалізації технології.

2. Детальне пояснення курсантам процедури формування політичної компетентності як результату виконання певного плану навчальних дій. При цьому акцент робиться на мотиваційній складовій.

3. Висвітлення найбільш складних моментів у процесі формування політичної компетентності.

4. Орієнтація курсантів на відстеження внутрішніх змін, що відбуваються з ними в процесі навчання на основі розробленої стратегії.

5. Обумовлення корекційних заходів у процесі формування компетентності тощо.

На підготовчому етапі відбувається також аналіз навчального плану підготовки бакалаврів у ВВНЗ із метою відбору дисциплін, під час викладання яких і буде реалізовуватися технологія формування політичної компетентності майбутніх офіцерів.

Мотиваційно-цільовий етап технології передбачає вирішення таких завдань:

1. Мотивація курсантів ВВНЗ щодо формування в них політичної компетентності.

2. Формулювання курсантом (при підтримці викладача) навчальних цілей, орієнтованих на досягнення результатів навчання.

3. Розуміння ролі політичної компетентності у формуванні інтегральної компетентності військового бакалавра.

4. Запровадження інтерактивних форм і методів навчання як елементу мотивації майбутнього офіцера.

5. Створення системи стимулів, що мотивує курсантів на формування політичної компетентності.

Слід підкреслити, що для мотивації майбутніх офіцерів на їх професійний розвиток, зокрема і для формування окремих компетентностей, необхідно створити сприятливе інтелектуально-розвивальне середовище.

У процесі реалізації цього етапу в курсантів повинні відбутися якісні перетворення. На основі отриманої інформації й проведеної на її основі рефлексії відбувається коригування особистісних мотивів курсантів щодо формування політичної компетентності.

Результатом цього процесу є усвідомленість щодо необхідності формування цієї компетентності й прийняття її як мету з урахуванням певних ціннісних орієнтирів.

Важливою складовою підготовчого етапу є *робота з викладачами*, що задіяні в процесі реалізації технології. Значна її частина повинна бути проведена перед початком роботи з курсантами. У першу чергу необхідно проаналізувати їх показники науково-педагогічної активності за стандартною формою, запропонованою Міністерством освіти і науки України. Особливу увагу необхідно приділити кількості й якості публікацій, участь у науково-дослідній роботі, наявність підготовлених підручників, методичних посібників тощо.

Мотиваційно-цільовий етап технології передбачає, в першу чергу, формування мотиваційної готовності майбутнього офіцера до формування політичної компетентності О.Голік, зокрема, визначає мотиваційну готовність як сукупність мотивів, адекватних до мети та завдань певної діяльності [3]. Н.Тарарак пише, що ХХІ століття акцентує проблему ціннісних орієнтирів особистості як першопланову, що робить її осмислення головним завданням наукового пізнання на міждисциплінарному рівні. Зокрема вона вказує, що сьогодні, коли студент розглядається як суб'єкт, співучасник навчального процесу, творча особистість, а не як об'єкт зовнішніх впливів, набуває особливої уваги звернення до аксіологічного підходу, який має на меті введення тих, хто навчається, у світ цінностей і надання їм допомоги у виборі особистісно значущої системи ціннісних орієнтацій. [22].

На важливість підвищення мотивації до служби, прищеплення гордості за свій навчальний заклад слухачам, курсантам та студентам вказує С.Петреченко [19]. О.Діденко наголошує на важливості мотиваційної сфери при формуванні готовності до службової діяльності офіцера-прикордонника. На його думку, ця сфера – це прагнення виконувати навчальні та професійні дії незалежно від сформованих стереотипів, рекомендацій і зразків, бажання пережити творчі пошуки і радість при вирішенні професійних завдань, задоволення від знайдених рішень, прагнення до творчого процесу [5].

Ю.Зіньковський та ін. наголошують, що багатоступеневість системи освіти

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

зробила мотивацію до навчання на різних освітніх рівнях важливою соціальною категорією. Вона широко використовується абітурієнтом при виборі спеціальності, а студентом – при виборі своїх подальших освітніх завдань. Вони визначають мотивацію як сукупність доказів, мотивів, бажань, дій, спрямувань, прагнень, звернень до необхідних обставин та процесів, форм поведінки з метою отримання необхідного (на думку особи) рівня знань, фахових компетенцій у своїй галузі (професії, спеціальності) знань. Автори підкреслюють, що у ЗВО мотивація студента до навчання набуває більш визначеного і конкретного характеру – мета для нього втілюється в конкретні обставини.

Слід наголосити, що в процесі мотивування курсантів ВВНЗ важливу роль відіграє їх самоактуалізація. Розглядаючи відповідні проблеми у більш широкому сенсі для студентів ЗВО, І.Шумілова пропонує орієнтувати їх дати собі відповідь на питання: «Для чого Я?», «У чому сенс Мене?», «Що необхідно Мені робити, щоб втілити цей сенс?» тощо. Це може бути реалізовано з використанням шкали вимірювання самоактуалізації, розробленої автором [25].

Важливою складовою мотивації курсантів на навчання є використання сучасних технологій навчання. Так, Т.Девтерова, розглядаючи управління мотивацією студентів при вивченні педагогіки вищої школи, вказує, що змінилися технології навчання студентів: когнітивні, інформаційні, модульні технології, технології дослідницького (евристичного) навчання у вищій школі, технології дистанційного навчання, електронні лекції, медіа-технології дозволяють якісно поліпшити та значно інтенсифікувати навчальний процес.

Змістовний етап технології формування політичної компетентності в майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки передбачає вирішення таких завдань:

1. Використання результатів аналізу навчальних планів і програм підготовки курсантів, проведеного на підготовчому етапі, в контексті предмета дослідження.

2. Формування змісту навчальних дисциплін або окремих модулів, направлених на формування наскрізної політичної компетентності курсантів ВВНЗ.

3. Структурування змісту за окремими навчальними одиницями.

4. Підготовка конкретних навчальних матеріалів.

5. Розробка факультативних курсів, що впливають на формування політичної компетентності курсантів ВВНЗ.

Важливу роль у формуванні політичної компетентності курсанта відіграють положення креативного навчання. Так, О.Діденко, розглядаючи креативність у структурі професійної готовності офіцера-прикордонника, акцентує увагу на професійно-пізнавальному компоненті цього процесу. Він підкреслює, що для розвитку цього компонента у курсантів необхідно:

- формувати систему знань із предметів навчання, що мають чітку професійну спрямованість;

- навчати курсантів виділяти головне (бачити суть проблеми);

- формувати такі риси мислення, як гнучкість, мобільність, оригінальність тощо;

- навчати рефлексії у реальному навчальному процесі (усвідомлювати свій емоційний або фізичний стан, власні мотиви, розуміти реакцію інших на свої дії та слова, усвідомлювати власний «Я» як професіонала, офіцера, прикордонника тощо);

- навчати управляти емоційними станами у процесі спілкування;

- розвивати здатність протидіяти стереотипним рішенням [5].

Процесуально-діяльнісний етап технології передбачає вирішення таких завдань:

1. Розроблення алгоритму реалізації заявленої технології.

2. Організація процесу формування політичної компетентності згідно з поставленими цілями.

3. Підбір ефективних форм і методів досягнення поставлених цілей.

4. Створення підходів для забезпечення індивідуалізації навчання курсантів.

5. Обґрунтування процедурної складової наскрізного підходу при формуванні політичної компетентності.

Реалізація цього етапу передбачає використання як традиційних, так і інноваційних форм навчання. Зокрема, форми навчальних занять відображені в ст.50 Закону України «Про вищу освіту». До них відносять:

- 1) навчальні заняття;

- 2) самостійна робота;

- 3) практична підготовка;

- 4) контрольні заходи.

У цій же статті Закону України «Про вищу освіту» висвітлені основні види навчальних занять у закладах вищої освіти: лекції, лабораторні, практичні, семінарські, індивідуальні заняття і консультації.

Слід також підкреслити, що сьогодні законодавчо обумовлені права ЗВО, зокрема і ВВНЗ встановлювати інші форми освітнього процесу та види навчальних занять [8].

Наприклад, І.Шумілова рекомендує під час формування певних гуманітарних компетентностей (зокрема загальнокультурної) застосовувати такі форми організації навчання:

- проблемно-розвивальні лекції: проблемна, лекція-консультація, бінарна; розповідь;
- студентські науково-практичні конференції;
- конкурси студентських робіт; сюжетно-рольові ігри; диспути; дискусії; робота в малих групах тощо [25].

Контрольно-оцінний етап технології формування політичної компетентності в курсантів ВВНЗ у процесі професійної підготовки передбачає вирішення таких завдань:

1. Проведення поточного і підсумкового оцінювання результатів запровадження технології з використанням стандартних та авторських принципів і процедур.

2. Підбір й створення інструментарію для проведення відповідних вимірювань. Зокрема кваліметричних інструментів щодо оцінювання рівня сформованості політичної компетентності в курсантів ВВНЗ.

3. Розгляд контрольно-оцінюваного етапу технології формування політичної

Список використаних джерел:

1. Астахова М. С. Розвиток професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. ... к. пед. наук : 13.00.04 / М. С. Астахова; Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2016. – 20 с

2. Гавриш І. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. Гавриш ; Луганськ. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2006. – 572 с.

компетентності майбутнього офіцера у ВВНЗ як складової моніторингу навчального процесу в межах відповідної компетентнісної моделі.

4. Корекція результатів запровадження технології.

5. Обґрунтування підходів щодо інтерпретації результатів вимірювання рівня сформованості політичної компетентності майбутніх офіцерів.

Як уже наголошувалося вище, реалізація цього етапу передбачає перш за все здійснення низки діагностичних процедур із використанням відповідного інструментарію, які дозволяють об'єктивно виміряти ступінь сформованості політичної компетентності.

Виходячи з викладеного вище, зробимо такі висновки:

Технологія формування політичної компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки передбачає реалізацію п'яти взаємопов'язаних етапів: підготовчого, мотиваційно-цільового, змістового, процесуально-діяльнісного, контрольно-оцінного, кожен із яких має свою мету, завдання і методи реалізації. Їх запровадження дозволяє сформуванню політичну компетентність курсанта ВВНЗ як певного утворення, що є складовою інтегральної компетентності випускника бакалаврських програм у ВВНЗ.

Перспективи подальших досліджень

Перспективи подальших досліджень полягають у реалізації технології формування політичної компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ, а також удосконаленні вищої військової освіти в Україні.

3. Голік О. Педагогічна майстерність: організаційно-управлінський аспект: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / О. Голік; Бердян.

держ. пед. ун-т ім. П. Д. Осипенко. – Донецьк : НОУЛІДЖ, 2010. – 241 с.

4. Голова М. Управлінська компетентність як складова професійної діяльності майбутнього офіцера / М. Голова, Д. Торопчин // Вища школа. – 2016. – № 7-8 (145). – С. 27-35.

5. Діденко О. Креативність у структурі професійної готовності офіцера-прикордонника: суперечливий характер, компонентний склад і зміст / О. Діденко // Вища школа. – 2016. – № 1 (138). – С. 88-99.

6. Дубініна О. М. Розвиток математичної культури студентів у вищих технічних навчальних закладах: монографія / О. М. Дубініна. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2014. – 516 с.

7. Енциклопедія освіти / АПН України ; [голов. ред. В. Г. Кремень]. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

8. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Дата звернення 15.10.2018р. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

9. Івасюк М. Мотивація як елемент формування науково-дослідницької компетентності курсантів / М. Івасюк, І. Горчинський, І. Мартинюк, О. Стаднійчук // Вища школа. – 2016. – № 7-8 (145). – С. 75-88.

10. Калініченко Т. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів технічних дисциплін у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... к. пед. наук : 13.00.04 / Т. В. Калініченко; Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2016. – 20 с

11. Кулешова В. В. Теоретичні і методичні засади формування психолого-педагогічної компетентності викладачів технічних дисциплін у системі післядипломної освіти: автореф. дис. ... д. пед. наук : 13.00.04 / В. В. Кулешова; Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2015. – 40 с

12. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. ; Ростов н/Д. : МарТ, 2005. – 448 с

13. Кларин М. В. Инновации в обучении: метафоры и модели: Анализ зарубежного опыта / М. В. Кларин. – М. : Наука, 1997. – 223 с.

14. Лаврут О. Формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів під час вивчення дисципліни «Організація військового зв'язку» / О. Лаврут, С. Івко, С. Давіденко // Вища школа. – 2016. – № 7-8 (145). – С. 115-121.

15. Лунячек В. Е. Оцінювання результатів професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти / В. Е. Лунячек // Наша школа. – 2012. – № 1. – С. 14-21.

16. Міршук О. Оцінювання професійної компетентності магістрів військово-соціального управління / О. Міршук // Підготовка військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України: стан, проблемні питання та перспективи вдосконалення : матеріали міжвідомч. наук.-практ. конф., 16 грудня 2015 р. – Київ : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2016. – С. 140-142.

17. Окіпняк Д. Етапи професійної готовності саперів до дій в екстремальних ситуаціях в умовах проведення АТО / Д. Окіпняк, А. Окіпняк // Вища школа. – 2016. – № 7-8 (145). – С. 43-52

18. Панасюк К. Гуманітарні дисципліни як чинник формування духовності майбутніх

офіцерів-військовиків // Вища школа. – 2016. – № 11-12 (161). – С. 64-74.

19. Петrenchенко С. Застосування сучасних освітніх методик у підготовці майбутніх правників у Національній академії ДПСУ імені Богдана Хмельницького / С. Петrenchенко // Вища школа. – 2016. – № 1 (138). – С. 59-65

20. Проценко О. Формування життєвої компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... к. пед. наук : 13.00.04 / О. С. Проценко; ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2015. – 20 с

21. Радченко К. А. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх військових юристів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... к. пед. наук : 13.00.04 / К. А. Радченко; Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2018. – 20 с

22. Тарарак Н. Г. Формування ціннісних орієнтацій учасників навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах мистецького профілю України (історико-педагогічний аспект): монографія / Н. Г. Тарарак. – Харків : ХНАДУ, 2014 – 324 с.

23. Чернишенко О. Є. Технологія використання мультимедійних засобів у професійній підготовці майбутніх офіцерів внутрішніх військ : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. Є. Чернишенко; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2015. – 20 с.

24. Шабатура Ю. Сучасні завдання природничо-наукової підготовки майбутніх офіцерів / Ю. Шабатура // Вища школа. – 2016. – № 7-8 (145). – С. 52-65

25. Шумілова І. Ф. Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей: теорія і практика : монографія / І. Ф. Шумілова. – Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2016. – 544 с.

26. Романишин А. Педагогічні умови викладання навчальної дисципліни «Морально-психологічне забезпечення діяльності військовослужбовців» у ВНЗ / А. Романишин // Вища школа. – 2016. – № 7-8 (145). – С. 88-96.

Reference:

1. Astakhova, MS 2016, 'Rozvytok profesiinoi kompetentnosti z bezpeky zhyttiediiialnosti vchyteliv u systemi pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity'[Development of professional competence on the safety of teachers in the system of postgraduate pedagogical education], Kand.ped.n. abstract, Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia, Kharkiv.

2. Havrysh, I 2006, 'Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti'[Theoretical and methodological foundations of forming the readiness of future teachers for innovative professional activities], Doct.ped.n. thesis, Luhanskyi natsionalnyi

pedagogichnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Luhansk.

3. Holik, O 2010, *Pedahohichna maisternist: orhanizatsiino-upravlinskyi aspekt*, [Pedagogical Skills: Organizational-Management Aspect] Berdianskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni P.D.Osypenko, Donetsk, NOULIDZh.

4. Holova, M & Toropchyn, D 2016, 'Upravlinska kompetentnist yak skladova profesiinoi diialnosti maibutnoho ofitsera'[Management competence as a component of the future officer's professional activities], *Vyshcha shkola*, no. 7-8 (145), pp. 27-35.

5. Didenko, O 2016, 'Kreatyvnist u strukturi profesiinoi hotovnosti ofitsera-prykordonnyka: superechlyvyi kharakter, komponentnyi sklad i zmist'[Creativity in the structure of professional readiness of the border guard officer: controversial nature, component composition and content], *Vyshcha shkola*, no. 1 (138), pp. 88-99.

6. Dubinina, OM 2014, *Rozvytok matematychnoi kultury studentiv u vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladakh*, [Development of mathematical culture of students in higher technical educational institutions] Drukarnia Madryd, Kharkiv.

7. Kremen, VH (ed.) 2008, *Entsyklopediia osvity*, [Encyclopedia of Education] Akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Yurinkom Inter, Kyiv.

8. Prezydent Ukrainy 2014, 'Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu vid 01.07.2014 roku № 1556-VII'[About higher education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 № 1556-VII], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 37-38, viewed 15 October 2018, <<http://zakon2.rada.gov.ua>>.

9. Ivasiuk, M, Horchynskyi, I, Martyniuk, I & Stadniichuk, O 2016, 'Motyvatsiia yak element formuvannia naukovo-doslidnytskoi kompetentnosti kursantiv'[Motivation as an element of formation of scientific research competence of cadets], *Vyshcha shkola*, no. 7-8 (145), pp. 75-88.

10. Kalinichenko, TV 2016, 'Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti maibutnykh vykladachiv tekhnichnykh dystsyplin u protsesi fakhovoi pidhotovky'[Formation of communicative competence of future teachers of technical disciplines in the process of professional training], *Kand.ped.n. abstract*, *Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia*, Kharkiv.

11. Kuleshova, VV 2015, 'Teoretychni i metodychni zasady formuvannia psykholoho-pedahohichnoi kompetentnosti vykladachiv tekhnichnykh dystsyplin u systemi pislidyplomnoi osvity'[Theoretical and methodical principles of formation of psychological and pedagogical competence of teachers of technical disciplines in the system of postgraduate education], *Doc.ped.n. abstract*, *Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia*, Kharkiv.

12. Kodzhaspirova, GM & Kodzhaspirov, AJU 2005, *Slovar po pedagogike*, [Dictionary on pedagogy], MarT, Moskva, Rostov-na-Donu.

13. Klarin, MV 1997, *Innovacii v obuchenii: metafory i modeli: Analiz zarubezhnogo opyta*, Nauka, [Learning innovations: metaphors and models: Analysis of international experience] Moskva.

14. Lavrut, O, Ivko, S & Davidenko, S 2016, 'Formuvannia profesiynykh kompetentnotsei u maibutnykh ofitseriv pid chas vyvchennia dystsypliny Orhanizatsiia viiskovoho zviazku'[Formation of professional competency in future officers during the study of the discipline "Organization of military communication"], *Vyshcha shkola*, no. 7-8 (145), pp.115-12.

15. Luniachek, VE 2012, 'Otsiniuvannia rezultativ profesiinoi pidhotovky kerivnykh kadrov v umovakh mahistratury do upravlinnia yakistiu osvity, Luniachek'[Formation of professional competency in future officers during the study of the discipline "Organization of military communication"], *Nasha shkola*, no. 1, pp. 14-21.

16. Mirshuk, O 2016, 'Otsiniuvannia profesiinoi kompetentnosti mahistriv viiskovo-sotsialnoho upravlinnia'[Evaluation of professional competence of masters of military-social management], in Telelym, VM (ed.), *Pidhotovka viiskovykh fakhivtsiv u vyshchyykh viiskovykh navchalnykh zakladakh ta viiskovykh navchalnykh pidrozdilakh vyshchyykh navchalnykh zakladiv Ukrainy: stan, problemni pytannia ta perspektyvy vdoskonalennia*, [Preparation of military experts in higher military educational establishments and military educational units of higher educational institutions of Ukraine: status, problem issues and prospects of improvement] Natsionalnyi universytet oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho, Kyiv, art. 328, pp. 140-142.

17. Okipniak, D & Okipniak, A 2016, 'Etapy profesiinoi hotovnosti saperiv do dii v ekstremalnykh sytuatsiiakh v umovakh provedennia ATO'[Stages of professional readiness of deminers for actions in extreme situations in the conditions of ATO], *Vyshcha shkola*, no. 7-8 (145), pp. 43-52.

18. Panasiuk, K 2016, 'Humanitarni dystsypliny yak chynnyk formuvannia dukhovnosti maibutnykh ofitseriv-viiskovykyv'[Humanitarian discipline as a factor in the formation of the spirituality of future military officers], *Vyshcha shkola*, no. 11-12 (161), pp. 64-74.

19. Petrenchenko, S 2016, 'Zastosuvannia suchasnykh osvitnikh metodyk u pidhotovtsi maibutnykh pravnykyv u Natsionalnii akademii DPSU imeni Bohdana Khmelnytskoho'[Application of modern educational methods in the preparation of future lawyers at the National Academy of the SBGS named after Bohdan Khmelnytsky], *Vyshcha shkola*, no. 1 (138), pp. 59-65.

20. Protsenko, O 2015, 'Formuvannia zhyttievoi kompetentnosti uchniv profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv u protsesi profesiinoi pidhotovky'[Formation of Vital Competence of Vocational School Students in the Process of Vocational Training], *Kand.ped.n.*

abstract, Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody, Kharkiv.

21. Radchenko, KA 2018, 'Pedahohichni umovy formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh viiskovykh yurystiv u protsesi fakhovoi pidhotovky'[Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future military lawyers in the process of professional training], Kand.ped.n. abstract, Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia, Kharkiv.

22. Tararak, NH 2014, *Formuvannya tsinnisnykh oriientsii uchasnykh navchalno-vykhovnoho protsesu u vyshchyykh navchalnykh zakladakh mystetskoho profilu Ukrainy (istoryko-pedahohichni aspekt)*, [Formation of value orientations of participants in the educational process in higher educational institutions of the artistic profile of Ukraine (historical and pedagogical aspect)] Kharkivskiy natsionalnyi avtomobilno-dorozhniy universytet, Kharkiv.

23. Chernyshenko, OIe 2015, 'Tekhnolohiia vykorystannia multymediinykh zasobiv u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh ofitseriv vnutrishnikh viisk'[Technology of multimedia use in the training of future officers of internal troops], Kand.ped.n. abstract, Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody, Kharkiv.

24. Shabatura, Yu 2016, 'Suchasni zavdannia pryrodnycho-naukovoї pidhotovky maibutnikh ofitseriv'[Modern tasks of natural and scientific training of future officers], *Vyshcha shkola*, no. 7-8 (145), pp. 52-65.

25. Shumilova, IF 2016, *Formuvannya zahalnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv humanitarnykh spetsialnostei: teoriia i praktyka*, [Formation of general cultural competence of future teachers of the humanities: theory and practice] Vydavets Tkachuk O.V., Berdiansk.

26. Romanyshyn, A 2016, 'Pedahohichni umovm vykladannia navchalnoi dystsypliny Moralno-psykholohichne zabezpechennia diialnosti viiskovosluzhbovtsiv u VNZ'[Pedagogical conditions for teaching the discipline "Moral-psychological support of military personnel" at higher educational institutions], *Vyshcha shkola*, no. 7-8 (145), pp. 88-96.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2018